

Werkwijze toezicht en handhaving op gewasbeschermingsmiddelen in afvalwater van agrarische bedrijven

Tot stand gekomen in samenwerking met

waterschap
**vallei en
veluwe**

WATERSCHAP
vechtstromen

**Drents
Overijsselse
Delta**

uw waterschap

Waterschap

Rijn en IJssel

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Wet- en regelgeving	4
1.3	Doel	4
2.	Handhavingsplan	6
2.1	Huidige situatie	6
2.2	Handhavend optreden	6
2.2.1	Bestuursrechtelijk optreden	6
2.2.2	Strafrechtelijk optreden	6
2.3	Werkwijze	7
2.3.1	Toelichting voorstel	7
	Bijlage 1A	9
	Activiteitenbesluit: wassen van werktuigen waarmee gewasbeschermingsmiddelen (gbm) zijn toegepast	9
Bijlage 1B	Activiteitenbesluit: lozen hemelwater vanaf bodem beschermende voorziening	10
Bijlage 2	Wet gewasbeschermingsmiddelen	11
Bijlage 3	Resultaten onderzoek 2016/2017	12

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Akkerbouwers, loonwerkers en boomkwekers: bijna allemaal wassen en spoelen ze hun machines op wasplaatsen. Tijdens het wassen van de spuitmachine, aanmaken van de spuitvloeistof en of spoelen van lege verpakkingen van gewasbeschermingsmiddelen (gbm), bestaat de kans dat resten gbm het riool of de sloot in lopen. Een groot probleem dat de kwaliteit van het oppervlaktewater bedreigt en daarmee ook de KRW doelstellingen.

De Noordelijke waterschappen hebben in 2016 en 2017 in het kader van een bewustwordingscampagne wasplaatsen en/of erven bij agrariërs en loonwerkers onderzocht op aanwezigheid van werkzame stoffen van gbm. Kort samengevat kan worden geconcludeerd dat gemiddeld per bedrijf 20 werkzame stoffen per monster zijn aangetroffen, waarvan ruim de helft de (MTR- en MAC) normen voor oppervlaktewater overschrijden. Dit is zorgelijk want bij overschrijding van deze normen kunnen zich negatieve effecten voor het waterleven voordoen. Kortom: het wassen van machines op agrarische bedrijven is een activiteit waar milieuwinst is te behalen. En dat is mogelijk; er zijn diverse zuiveringssystemen voor gbm waarbij geen lozing plaatsvindt.

Huidige regelgeving is alleen uitvoerbaar bij een controle op heterdaad. Vanwege het grote milieueffect is het van belang om ook achteraf, nadat de activiteit heeft plaatsgevonden, te handhaven. Deze notitie bevat hiervoor de werkwijze om samen met alle Noordelijke waterschappen uniform tegen verontreiniging van het oppervlaktewater als gevolg van deze activiteit op te treden.

1.2 Wet- en regelgeving

Activiteitenbesluit milieubeheer

Voor het aanleggen en gebruik van een wasplaats zijn voorschriften opgenomen in het Activiteitenbesluit milieubeheer. Er zijn regels voor zowel het uit- als inwendig wassen van werktuigen waarmee gbm zijn toegepast en voor lozing van hemelwater van een bodem beschermende voorziening. In bijlage 1 staat een kort overzicht van deze regels.

Wet gewasbeschermingsmiddelen

De Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Wgb) stelt eisen aan handelingen met gbm en biociden (zie bijlage 2). De waterbeheerder is bevoegd om op deze voorschriften te handhaven.

Tweede nota duurzame gewasbescherming

Hierin zijn gezamenlijke doelen, ambities en maatregelen voor duurzame gewasbescherming voor de periode 2013-2023 vastgelegd. Opgenomen is dat de waterkwaliteit in 2023 op orde moet zijn. Dit geldt zowel voor water dat bestemd is voor drinkwater, als voor de ecologische kwaliteit van oppervlaktewater (Kaderrichtlijn Water). In 2023 mogen er nagenoeg geen overschrijdingen van gbm meer plaatsvinden. Dit betekent dat het aantal overschrijdingen van de milieukwaliteitsnormen dan met 90% moet zijn afgenomen ten opzichte van 2013.

1.3 Doel

Alle Noordelijke waterschappen treden uniform tegen deze activiteit op. Daarom heeft deze notitie als doel:

Door effectieve handhaving zorgen voor een vermindering van de verontreiniging van het oppervlaktewater ten gevolge van gewasbeschermingsmiddelen.

Het handhaven op basis van de regelgeving uit het activiteitenbesluit is alleen uitvoerbaar bij het vaststellen van een overtreding op heterdaad. Vanwege het grote milieueffect is het van belang om ook achteraf, nadat de activiteit heeft plaatsgevonden, te kunnen handhaven. Door het nemen van monsters is handhaving op de

zorgplicht mogelijk. Deze werkwijze wordt in dit voorstel nader toegelicht, met uiteindelijk als doel verbetering van de oppervlaktewaterkwaliteit. Voor de agrarische sector is het behoud van gbm van groot belang. Onzorgvuldig gebruik daarvan kan ertoe leiden dat gbm uiteindelijk niet meer door de sector mogen worden gebruikt.

2. Handhavingsplan

2.1 *Huidige situatie*

In de praktijk blijkt dat veel (spuit)machines op het erf worden schoongemaakt. Door bijvoorbeeld het spoelen en reinigen van veldspuiten, poot- en of zaaimachines en lege verpakkingen op het erf, kunnen er resten van gbm in het riool of de sloot terecht komen.

De activiteit 'wassen van spuitmachines', mag volgens het Activiteitenbesluit twee keer per jaar binnen de inrichting op het erf (onverharde bodem) plaatsvinden, met daarbij de kans op uitspoeling van het afvalwater met behoorlijke concentraties aan gbm naar de bodem. Bij het wassen op het erf vindt er in veel gevallen ook lozing direct of indirect op het oppervlaktewater plaats. Het inwendig reinigen van spuitmachines op het erf is niet toegestaan. Toch gebeurt dit in de praktijk.

Bij loonwerkers vindt lozing vaak op de riolering plaats. Gbm worden niet gezuiverd op een rioolwaterzuiveringsinstallatie en komen dus rechtstreeks in het oppervlaktewater terecht. Bij de meeste loonwerkers is geen zuiveringsvoorziening aanwezig.

Een nul lozing van gbm is niet reëel. Aan machines die in aanraking zijn geweest met grond zoals bijvoorbeeld poot-, zaai- en grondbewerkingsmachines kunnen gbm zitten. Bij het reinigen van deze machines worden na monsternamen zeer waarschijnlijk lage concentraties werkzame stoffen van gbm aangetroffen.

2.2 *Handhavend optreden*

Bij het lozen op oppervlaktewater is het waterschap bevoegd gezag. Bij lozen op vuilwaterriool en de bodem is de gemeente bevoegd gezag. In deze werkwijze is de keuze gemaakt voor een gelijke aanpak van zowel lozing op riolering als lozing op oppervlaktewater.

2.2.1 *Bestuursrechtelijk optreden*

Bestuursrechtelijk optreden bestaat uit het voorkomen van een lozing van gbm. De ondernemer krijgt een bepaalde termijn om een plan van aanpak te maken om lozing van het reinigingswater op oppervlaktewater en riolering te voorkomen.

Bestuursrechtelijk optreden betreft ook het schoonmaken van de huidige voorziening waar afvalwater verontreinigd met gbm in terecht is gekomen.

Bestuursrechtelijk optreden moet bij lozing op de riolering worden afgestemd met de betrokken gemeente.

2.2.2 *Strafrechtelijk optreden*

Bij strafrechtelijk optreden is het waterschap bevoegd om een Bestuurlijke strafbeschikking uit te schrijven voor het lozen van stoffen zonder vergunning op oppervlaktewater. Het waterschap is hiervoor niet bevoegd bij een lozing op het riool. Het waterschap is daarnaast bevoegd om een boeterapport op te maken in het kader van de zorgplicht op de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden, zowel bij lozing op het oppervlaktewater als op de riolering. Het onzorgvuldig gebruik van een gewasbeschermingsmiddel moet worden onderbouwd door monsternamen. Ook moet nadrukkelijk onderbouwd worden dat er gevaar is voor mens en dier.

Vanwege onze handhavende bevoegdheid op zowel oppervlaktewater- als rioollozingen gaat de voorkeur uit naar het opmaken van een boeterapport in kader van de zorgplicht op de Wgb.

2.3 Werkwijze

Er is geen verband tussen het aantal gevonden werkzame stoffen en de concentratie aangetoond. Het houden van toezicht en handhaven heeft als doel een verbetering van de waterkwaliteit door het gehalte aan werkzame stoffen in oppervlaktewater te verminderen. Daarom is de totale hoeveelheid werkzame stof per monster, uitgedrukt in $\mu\text{g/l}$, als uitgangspunt genomen.

De volgende werkwijze wordt gehanteerd als analyses van monsters ontvangen zijn:

$\leq 150 \mu\text{g}$ werkzame stof/liter

Bedrijven onder de $150 \mu\text{g}$ werkzame stof per liter krijgen een adviesgesprek. Tijdens dit adviesgesprek zullen o.a. de analyse uitkomsten en mogelijke emissiebeperkende maatregelen worden besproken.

$\geq 150 \mu\text{g}$ werkzame stof/liter - $\leq 1.000 \mu\text{g}$ werkzame stof/liter

Bij bedrijven waar in een genomen monster (vanuit een straatkolk en/ of wasplaats) tussen de $150 \mu\text{g}$ werkzame stof/liter en de $1.000 \mu\text{g}$ werkzame stof/liter aan werkzame stof wordt aangetroffen, wordt bestuursrechtelijk opgetreden en moet een plan van aanpak opgesteld worden om erfemissie van gbm te voorkomen. Het uitvoeringstraject varieert van een half jaar tot een jaar.

Bedrijven moeten de huidige voorziening met de aangetroffen restanten gbm reinigen.

$\geq 1.000 \mu\text{g}$ werkzame stof/liter

Bij bedrijven waar in een genomen monster (vanuit een straatkolk en/ of wasplaats) meer dan $1.000 \mu\text{g}$ werkzame stof/liter aan werkzame stof wordt aangetroffen, wordt handhavend opgetreden op basis van de zorgplicht artikel 2a Wgb. Deze bedrijven krijgen een boeterapport, dat opgemaakt wordt door de toezichthouder.

Deze bedrijven moeten daarnaast een plan van aanpak maken om emissie van gbm naar oppervlaktewater of riool bij het wassen van machines te voorkomen. De hersteltermijn varieert van een half jaar tot een jaar.

Bedrijven moeten de huidige voorziening met de aangetroffen restanten gbm leegmaken en reinigen.

2.3.1 Toelichting voorstel

$\leq 150 \mu\text{g}$ werkzame stof/liter

Deze ondergrens is ingebouwd, omdat een volledig gewasbeschermingsmiddelvrije wasplaats niet realistisch is. Gbm kunnen zich hechten aan bijvoorbeeld grond. Daarnaast staat in het activiteitenbesluit dat het lozen van afvalwater van machines waarmee gbm zijn toegepast, via een zuiveringsvoorziening mogen worden geloosd op riolering wanneer er 95% van de middelen is verwijderd. Het is daarom niet rechtvaardig om aan te geven dat gbm niet geloosd mogen worden.

Afgelopen jaren is ook aangetoond dat wanneer de voorziening op een wasplaats wordt leeggemaakt en daarna goed gereinigd met een hogedrukreiniger de belasting van gbm tot onder de $150 \mu\text{g}$ werkzame stof/l wordt gereduceerd. Daarom is een voorlopige ondergrens aangehouden van $150 \mu\text{g}$ werkzame stof/l.

$\geq 1.000 \mu\text{g}$ werkzame stof/liter

Bij ongeveer driekwart van de onderzochte bedrijven (gegevens representatieve pilot project van waterschap Vechtstromen) is de aangetroffen hoeveelheid aan werkzame stof onder de $1.000 \mu\text{g/l}$. Bij bedrijven waar meer dan $1.000 \mu\text{g/l}$ aan werkzame stoffen in een monster is aangetroffen is er onzorgvuldig gehandeld op het erf of wasplaats. In die gevallen is het aannemelijk dat de (spuit)machine ongezuiverd is gereinigd op de wasplaats of restanten van gbm zijn weggespoeld. Kortom er wordt niet gehandeld conform zorgplicht.

Om in de toekomst te kunnen voldoen aan de kaderrichtlijn water, zullen de maatregelen moeten worden aangescherpt. Deze notitie is er mede op gericht om de afgesproken doelstellingen te behalen. Wanneer de

doelstellingen van de kaderrichtlijnwater voor gbm niet worden gehaald, is de kans zeer groot dat bestaande middelen uit de handel worden genomen of dat teeltvrijzones worden aangepast. Het is daarom ook voor de sector zelf van belang om in beweging te komen en maatregelen te treffen.

Er wordt bestuursrechtelijk (inclusief boeterapport) opgetreden bij aangetroffen waarden van $\geq 1.000 \mu\text{g}$ werkzame stof/l. Dit is om bovengenoemde onderbouwing gerechtvaardigd.

Bijlage 1A

Activiteitenbesluit: wassen van werktuigen waarmee gewasbeschermingsmiddelen (gbm) zijn toegepast

Het gaat hier om het wassen van de buitenkant van motorvoertuigen en werktuigen waarmee gbm zijn toegepast. De volgende regels zijn hiervoor in het Activiteitenbesluit opgenomen:

Lozen van waswater met gbm

Het lozen op oppervlaktewater is verboden.

De voorschriften voor bodembescherming hangen af van het aantal keren dat er wordt gewassen.

Het lozen van het waswater op of in de bodem is toegestaan als het wassen plaatsvindt op het perceel waar de gbm zijn toegepast. Dit is onafhankelijk van het aantal keren dat er wordt gewassen.

Het lozen van het waswater in de bodem mag ook als er binnen de inrichting maximaal twee voertuigen per jaar worden gewassen.

Als er vaker dan 2 keer per jaar een voertuig wordt gewassen gelden de onderstaande regels:

Lozing van het opgevangen waswater

Lozing op de bodem en in het vuilwaterriool mag alleen via een zuiveringsvoorziening met 95% zuiveringsrendement voor het verwijderen van de gbm.

Het afvalwater mag na de zuiveringsvoorziening op de bodem worden geloosd als dit gelijkmatig wordt verspreid en ten hoogste 20 mg olie per liter bevat.

Het afvalwater mag na de zuiveringsvoorziening op het vuilwaterriool worden geloosd als er ten hoogste 300 mg/l aan onopgeloste stoffen in zit en ten hoogste 200 mg olie per liter.

Verharde vloer

Het wassen moet plaatsvinden boven een vloeistofdichte vloer* of verharding. De vloeistoffen mogen niet over de rand van de vloer of verharding lopen. De rand moet dus voldoende hoog zijn of de vloer moet op afschot liggen. De afvoer moet groot genoeg zijn en mag niet verstopt raken.

De voorschriften voor het lozen van afvalwater afkomstig van het uitwendig wassen staan in artikel 3.23a t/m 3.25 en 6.22c van § 3.3.2 van het Activiteitenbesluit.

** vloeistofdichte vloer: in de nieuwe in voorbereiding zijnde wet- en regelgeving, het 'BAL' (Besluit Activiteiten Leefomgeving) wordt een aaneengesloten vloer als voorwaarde gesteld voor een wasplaats bij akkerbouwbedrijven i.p.v. de nu strengere maatregel vloeistofdichte vloer.*

Bijlage 1B

Activiteitenbesluit: lozen hemelwater vanaf bodem beschermende voorziening

Hemelwater van een bodem beschermende voorziening is mogelijk verontreinigd. In het Activiteitenbesluit (AB) wordt geregeld in artikel 3.3. dat alleen hemelwater, dat **niet** afkomstig is van bodem beschermende voorzieningen, mag worden geloosd. Ander hemelwater is verboden te lozen (artikel 2.2.) tenzij het bij de activiteit is geregeld. En dat is hier niet het geval. Hemelwater mag op de bodem worden geloosd als het bevoegd gezag dit met maatwerk heeft goedgekeurd. Met artikel 2.2 AB (maatwerk) wordt het lozingsverbod opgeheven. Aan het maatwerk kunnen echter aanvullende voorwaarden worden gesteld worden.

De Omgevingswet en het Besluit Activiteiten Leefomgeving BAL zijn nog niet van kracht. In de concepttekst voor wat betreft de Omgevingswet en het BAL zijn de uitgangspunten omgedraaid: "Lozen is toegestaan tenzij...". De voorschriften van het BAL in ogeschouw nemend dan blijkt dat bij het wassen alleen voorwaarden zijn opgenomen voor het waswater wat vrijkomt, maar niets over het hemelwater dat over wasplaats loopt. In het BAL is niets geregeld over het hemelwater en dus zou het geloosd mogen worden. Er is niets centraal geregeld (BAL) over hemelwater afvoer, dit betekent dat de gemeente maatwerk kan opstellen.

Het is dus niet zo dat de lozing van hemelwater van bodem beschermende voorziening niet mogelijk kan zijn. Er moet alleen een afweging gemaakt worden door het bevoegd gezag. En dat is per situatie mogelijk op basis van artikel 2.2. van het AB. Het AB biedt mogelijkheden aan de ondernemer en het bevoegd gezag om de voorgestelde oplossingen te "vergunnen".

Bijlage 2

Wet gewasbeschermingsmiddelen

In artikel 6.12 van de Waterwet (Wtw) is opgenomen dat hoofdstuk 6 niet van toepassing is op handelingen waarvoor eisen zijn gesteld in de Wgb, tenzij bij AMvB anders wordt bepaald. Bij AMvB is 'anders bepaald'. In artikel 1.3b van het Activiteitenbesluit is namelijk opgenomen dat voor die handelingen daarnaast ook nog hoofdstuk 6 Wtw van toepassing is. Dit geldt alleen voor handelingen bij agrarische activiteiten of daarmee verband houdende activiteiten. In artikel 1.4b Activiteitenbesluit is opgenomen dat degene, die nabij oppervlaktewater gewasbeschermingsmiddelen en biociden gebruikt, moet voldoen aan de eisen in het Activiteitenbesluit.

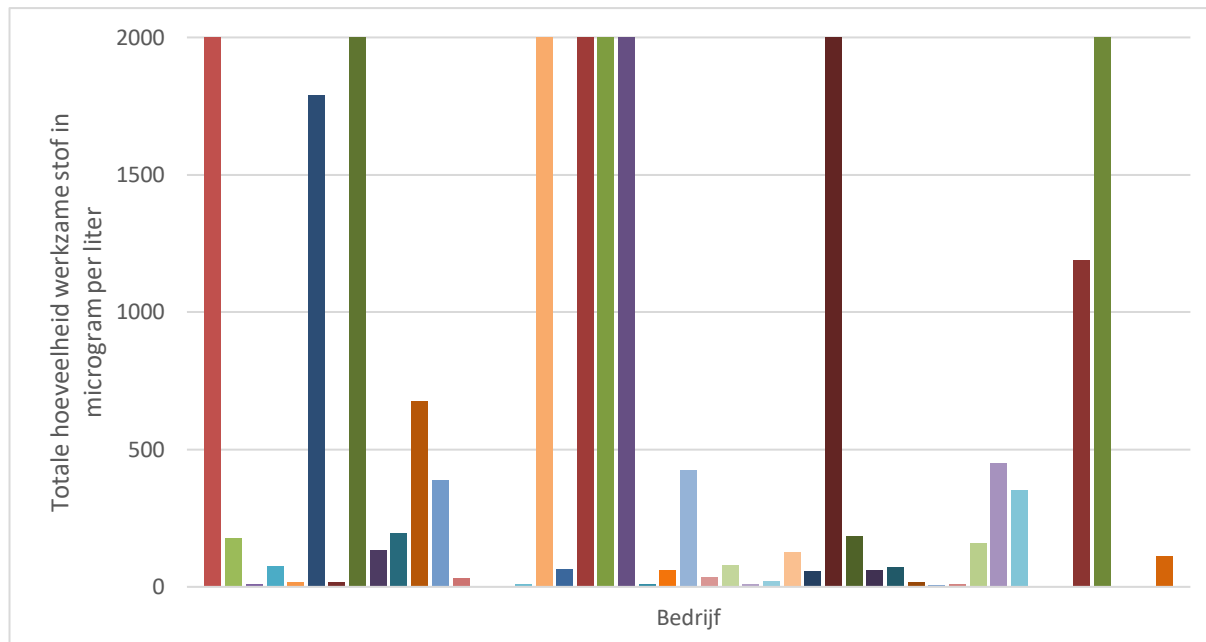
Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden heeft hiermee een dubbele wettelijke basis. Dit zorgt ervoor dat ook de waterbeheerder op deze voorschriften kan handhaven. Het bovenstaande betekent dat bij gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden en lozing op oppervlaktewater de gebruiksvoorschriften op grond van de Wgb impliciet ook voorwaarden zijn. In het geval dat de waterkwaliteitsdoelstellingen worden overschreden, kan het bevoegd gezag via maatwerkvoorschriften nadere eisen stellen aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden op grond van de zorgplicht

Bijlage 3

Resultaten onderzoek 2016/2017

Aangetroffen werkzame stof per bedrijf in µg/l

Aantal werkzame stoffen per bedrijf

